

Patnáct let Dobrovických muzeí

FIFTEEN YEARS OF DOBROVICKÁ MUZEA

Hana Hlaváčová, Markéta Dvořáková

Dobrovická muzea, o. p. s. – Muzeum cukrovarnictví, lihovarnictví, řepářství a města Dobrovice

V letošním roce si připomínáme 15. výročí Dobrovických muzeí – Muzea cukrovarnictví, lihovarnictví, řepářství a města Dobrovice. K tomuto jubileu se jistě nabízí malá bilance a ohlédnutí za dosavadní cestou.

Založení muzeí bylo iniciativou lidí, kteří chtěli budoucím generacím připomenout, jak významný obor vznikl v Českých zemích v 19. století. A nejen v Českých zemích, ale i v samotném městě Dobrovice. Když zde byl v roce 1831 založen cukrovar, jistě si tehdejší obyvatelé ani nepředstavovali, že se jejich město jednou stane důležitou součástí dějin cukrovarnictví v celé Evropě. Základní myšlenkou založení muzeí bylo přiblížit veřejnosti cukrovarnický průmysl, jehož jsme byli a stále jsme součástí. I když se dnes na našem území nenacházejí stovky, ba dokonce ani desítky cukrovarů jako dřív, ale pouze šest, stále tvoříme významnou část evropské produkce cukru.

Dobrovický cukrovar vznikl částečnou přestavbou původního zámku, jehož nedílnou součástí byl – a dodnes je – areál hospodářského dvora ze 16. století. Rekonstrukce těchto tehdy chátrajících budov byla dlouho plánována, ale konkrétní záměr na využití byl nejasný. Teprve myšlenka těch správných lidí, kteří si uvědomili, že odkaz cukrovarnictví si zaslouží být uchován a předáván dalším generacím, dala projektu nový směr. Pro záměr muzea hledali vhodné prostory – a právě zde v Dobrovici našli ideální místo pro jeho zřízení. Tento nápad získal

podporu i na dobrovické radnici, kde se již několik let uvažovalo o obnovení městského muzea, které zde působilo od roku 1929 až do 80. let 20. století.

V roce 2008 vznikla obecně prospěšná společnost, kterou založilo město Dobrovice ve spolupráci s tehdejší společností Cukrovary a lihovary TTD, a.s. (dnes Tereos TTD, a.s.). Společně vytvořili muzejní koncepci, jejímž cílem bylo představit a propojit bohatou historii města a cukrovarnického průmyslu spolu s navazujícími obory. V květnu 2010 byla Dobrovická muzea slavnostně otevřena veřejnosti.

S otevřením takto specializovaných muzeí přišla i výzva pro naše průvodce: jakým způsobem předat informace o produktu, který je sice běžnou součástí našich životů, ale zároveň opředen mnoha, často protichůdnými, názory a mýty. Z historického pohledu jsme se posunuli od označení cukru jako „bílé zlato“ v době první republiky až k dnešnímu nelichotivému termínu „bílý jed“. Vnímání cukru veřejností je dnes značně zkreslené a Dobrovická muzea se už 15 let snaží tento obraz napravit – především trpělivým a opakovaným vysvětlováním základních faktů. Výroba cukru, která byla dříve považována za klíčový pilíř státního hospodářství, se v očích veřejnosti přesunula na okraj zájmu jako něco, co škodí. Z původní snahy představit historii tohoto tradičního oboru se tak postupně stává i obhajoba jeho další existence. Původní poslání muzeí se v průběhu let proměňuje.

Obr. 1. Areál Dobrovických muzeí – bývalý hospodářský dvůr

Obr. 2. Významnou část návštěvníků muzeí tvoří školní skupiny

Obr. 3. Ukázka z výukových programů pro děti – interaktivní tabule

Obr. 4. Natáčení reportáže pro televizi Nova

Naši průvodci se tak často ocitají v roli neoficiálních výživových poradců, kteří neúnavně vyvracejí hluboce zakořeněné mýty. Naším cílem je nabídnout věcné a objektivní informace, které pomohou vnímat cukr bez zbytečných předsudků.

Muzeum přivítalo 200 000 návštěvníka

V lednu 2024 překročila Dobrovická muzea významný milník – ve svých expozicích přivítala svého jubilejního dvoustatisíčního návštěvníka.

Dobrovická muzea každoročně navštíví okolo 17 tisíc návštěvníků. Kromě prohlídek stálých expozic věnovaných cukrovarnictví, lihovarnictví, řepařství a historii města Dobrušky nabízí také pestrou škálu výukových programů a kulturních akcí. Velké oblibě se těší především sezonní prohlídkový okruh, který v době cukrovarnické a lihovarnické kampaně umožňuje lidem nahlédnout přímo do výroby. Vidět na vlastní oči, jak se rodí cukr, je zážitek, který každoročně přiláká tisíce zájemců.

A právě tato nabídka ovlivňuje i skladbu návštěvníků. Mnozí z nich mají ke zdejší tradici blízko. Jsou to sami cukrovarníci, lihovarníci, řepaři nebo jejich rodiny. Přicházejí s vlastními vzpomínkami a příběhy, které se vážou k tomuto kraji i oboru. Za patnáct let jsme vyslechli nespočet příběhů. Vyprávění o rodinných tradicích, o těžké práci na polích nebo ve výrobě, o hrdosti na to, co zdejší lidé dokázali. Pro mnohé je návštěva muzea i návratem k tomu, co dávalo smysl nejen jejich práci, ale často i celému životu. Často přicházejí se zvědavostí, jak vypadá moderní výroba. A jejich reakce jsou pro nás vždy výjimečné – s údivem sledují proměny, čistotu provozu a moderní technologie, které by si dřív možná ani neuměli představit. Pro ně je dnešní cukrovar světem, který sice navazuje na jejich zkušenosti, ale zároveň ukazuje, jak moc se vše posunulo. A právě v těchto chvílích, kdy se osobní vzpomínky setkávají s historií zachycenou v expozicích a současnou výrobou, dostává naše muzeum svůj nejhlubší smysl. Muzeum se stává místem, kde se minulost prolíná s přítomností a kde tradice žije dál.

Další významnou část návštěvníků tvoří školní skupiny od těch nejmenších ze školek až po studenty univerzit. Muzea obecně slouží jako vzdělávací instituce, proto klademe důraz i na edukativní projekty, které jsou určeny dětem už od předškolního

Obr. 5. Jarní prodejní výstava v sálu muzeí (2024)

věku. Prostřednictvím interaktivních výstav přibližujeme mladým návštěvníkům témata z oblasti přírodních věd, ekologie, archeologie a dalších oborů. Děti si u nás mohou na vlastní kůži vyzkoušet, jak se žilo i pracovalo v minulosti, a přitom si nenásilnou formou odnášejí nové poznatky. Za těch patnáct let, co muzea fungují, jsme získali i své věrné – učitele a pedagogy, kteří se k nám se svými třídami vrací pravidelně. Někteří z nich nevynechali jediný náš vzdělávací program, a právě jejich důvěra a zájem nám dávají jistotu, že svou práci děláme správně.

Kulturní a společenské akce

Dobrovická muzea se neomezují pouze na tematiku stálých expozic, jejich prohlídek a exkurzí. Dlouhodobě se věnujeme také pořádání doprovodných programů a kulturně-společenských akcí, díky nimž muzea plní roli živého kulturního centra nejen pro Dobrušku, ale i široké okolí. Tomu napomáhá celý areál, včetně multifunkčního sálu, který svou variabilitou umožňuje proměnit prostor v koncertní nebo výstavní síň podle aktuálních

Obr. 6. Jarní rallye – sraz veteránů (2022)

Obr. 7. Koncert pěveckého sboru Dobrovan (2024)

Obr. 8. Ukázková silnice modelů RC Truck – areál muzeí (2024)

potřeb. Pravidelně zde pořádáme koncerty napříč hudebními žánry, tradiční jarní a zimní prodejní výstavy šikovných řemeslníků z regionu i výstavy výtvarného umění. Výčet všech akcí a výstav, které jsme za ta léta uspořádali, by vydal na samostatnou kapitolu. Uvádíme alespoň aktuální výstavu věnovanou Janu Lukasovi, legendě české fotografie s mezinárodním věhlasem. Za zmínku stojí i další aktivity – například pořádání uměleckých soutěží pro základní umělecké školy z Prahy a Středočeského kraje. Témata těchto soutěží pečlivě vybíráme tak, aby úzce souvisela s hlavními tématy našich muzeí.

Venkovní prostory udržovaného dvora přímo vybízejí k pořádání nejrůznějších akcí, jako jsou jarmarky nebo přehlídky historických, závodních i luxusních vozidel. Mezi prestižní události patří celorepublikové semifinále mažoretkových skupin, které každoročně přivádí do muzea další skupiny návštěvníků.

V letních měsících se nabídka muzeí tradičně zaměřuje především na rodiny s dětmi. Každoročně připravujeme zábavnou prázdninovou hru, která provází děti našimi expozicemi. Snažíme se být pokaždé originální – hru umísťujeme do jiných částí muzea nebo do méně známých zákoutí, která často překvapí i pravidelné návštěvníky. Pro náš tým je vždy výzvou vymyslet nové téma, zábavné úkoly a aktivity, které zaujmou děti různého věku. V posledních letech se nám velmi osvědčila spolupráce s Českou televizí Děčko, která svým letním programem navazuje na muzejní hru a motivuje děti k cestování po zajímavých místech v celé republice. Díky tomu k nám zavítala řada mladých objevitelů, ke kterým se přidaly i děti z příměstských táborů. Již pátým rokem totiž probíhají v Dobrovických muzeích během letních prázdnin příměstské tábory. Tento projekt, podpořený Evropským sociálním fondem z Operačního programu Zaměstnanost v rámci výzvy MAS Bolešlavsko se zaměřuje na podporu rodičů a pečujících osob dětí školního věku. Komunitní venkovské tábory jsou určeny pro děti a mládež z Dobrovice a blízkého okolí ve věku od pěti do dvanácti let. Hlavním cílem projektu je pomoci rodičům sladit pracovní povinnosti s péčí o děti během letních prázdnin.

Mezi další aktivity Dobrovických muzeí patří přednášky, besedy, tematické zájezdy, kreativní workshopy a řada dalších zábavných akcí. Vrcholem každého roku jsou však Cukrové slavnosti, které muzea pořádají už od svého založení. Konají se tradičně první říjnovou sobotu a návštěvníky lákají na bohatý program, sladký jarmark a zahájení oblíbených exkurzí do provozu cukrovaru. Kouzelný adventní čas patří opět převážně dětem, kdy již tradiční vánoční výzdoba expozic doplněná o pohádkové bytosti naváže na Mikulášskou nadílku.

To vše lze zvládnout díky tomu, že Dobrovická muzea mají celoroční provoz. Zavřeno máme pouze čtyři dny v roce: 24., 25. a 31. prosince a 1. ledna. Návštěvníci tak mohou muzeum nebo továrnu navštívit třeba i na druhý svátek vánoční. A právě prohlídka spojená s téměř dvoukilometrovou pěší trasou může být vítanou příležitostí, jak vyvážit vánoční hodování a protáhnout se po štedrovečerní hostině.

Dobrovická muzea členem ATIC ČR

V době pandemie covidu se po dohodě s městem Dobruvice přestěhovalo do prostor Dobrovických muzeí také informační centrum. Od roku 2020 jsme nejen členem Asociace turistických informačních center České republiky, ale také oficiálně certifikovaným informačním centrem. V rámci setkávání s ostatními členy ATIC ČR na různých místech republiky si pravidelně vyměňujeme zkušenosti, znalosti a inspirace z jiných regionů a účastníme se odborných školení. Díky tomu postupně rozšiřujeme nabídku našich služeb pro návštěvníky. Poskytujeme informace o možnostech ubytování, stravování a dalších turistických cílech v okolí. Nabízíme také prodej suvenýrů a drobností na památku. Zapojení jsme rovněž do projektu *Cyklisté vítáni*, díky kterému u nás cyklisté najdou nejen turistické mapy, ale i možnost zapůjčení základního cyklo-náradí nebo mohou dobít své elektrokolo.

Naši partneři

Máme za sebou mnoho krásných let naplněných nejen předáváním historických faktů, ale především odkazu cukrovarnictví, lihovarnictví a řepářství dnešním i budoucím generacím. O to větší radost nám přináší vidět nadšení návštěvníků při odchodu z muzea. Jejich milé recenze a pozitivní hodnocení jsou pro nás tím největším motorem a potvrzením, že jdeme správným směrem.

Za tímto úspěchem ale nestojí jen náš tým, nýbrž také spolupráce s řadou partnerů, významných institucí a odborných pracovišť. Mezi naše blízké spolupracovníky patří například Národní technické muzeum Praha, Národní zemědělské muzeum Praha, Muzeum Mladoboleslava, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, Regionální muzeum v Kolíně, Česká zemědělská univerzita, Vysoká škola chemicko-technologická, VUC Praha, Řepářský institut Semčice, Svaz pěstitelů cukrovky Čech, Svaz lihovarů ČR, Českomoravský cukrovarnický spolek, Listy cukrovarnické a řepářské, Partnerství, o. p. s., České dráhy, ZUŠ Mladá Boleslav pobočka Dobruvice, MAS Boleslavsko, Pojizeří a Polabí, nebo společnost SynTech Research Czech, s. r. o.

Dobrovická muzea mají i svou čestnou správní radu – kura torium, v jehož čele stojí Ing. Daniel Froněk. Tento poradní orgán složený z předních odborníků v oblasti cukrovarnictví, lihovarnictví, zemědělství a regionální historie se pravidelně schází a pomáhá nám rozvíjet a posouvat muzea dál.

Zároveň si velmi dobře uvědomujeme, že bez podpory našich zakladatelů by naše práce neměla smysl. Městu Dobruvice a společnosti Tereos TTD, a. s., patří velké poděkování za celoroční podporu – finanční i morální. Právě jejich partnerství a spolupráce jsou klíčové pro naši budoucnost. Bez této podpory by další rozvoj Dobrovických muzeí nebyl možný. Za vše upřímně všem děkujeme.

Výhled do budoucnosti

Dobrovická muzea mají za sebou mnoho let úspěšné práce. S pokorou a radostí sledujeme, s jakým zájmem a nadšením lidé odcházejí z našich expozic. Jejich pozitivní ohlasy nás nejen těší, ale především motivují k dalším krokům. Do budoucna proto hledíme s jasnou vizí. Naším cílem je pokračovat v rozvoji

Obr. 9. Prezentace muzeí – statek Dlouhé dvory (2023)

Obr. 10. Venkovní výstava k výročí 20. let vstupu ČR do EU (2024)

muzejních expozic, obohacovat návštěvnický zážitek o moderní technologie, nové interaktivní prvky a rozšířit nabídku výstav a doprovodných programů pro širokou veřejnost. Rádi bychom také více přiblížili odborné znalosti školám všech stupňů. Uvědomujeme si, že není vždy snadné zvládnout vše, co bychom si přáli, a často bojujeme s časem i prioritami. Přesto nás neopouští odhodlání a nadšení posouvat Dobrovická muzea stále vpřed. Věříme, že každý krok kupředu, byť sebemenší, má smysl.

Naším cílem je, aby Dobrovická muzea zůstala místem, kde se propojuje tradice s moderními přístupy, kde historie inspiruje současnost a kde návštěvníci všech věkových kategorií najdou prostor pro poznání, zážitek i odpočinek. Chceme, aby muzeum i nadále žilo, vzdělávalo a bavilo – a aby se sem lidé vraceli s pocitem, že zažili něco výjimečného.

Budoucnost vidíme jako prostor pro nové příběhy, nové návštěvníky a nové příležitosti. Děkujeme všem, kteří nás na této cestě podporujete.